

לקראת שבת

עיונים בפרשת השבוע

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א

שנה ב' / גליון כ"ב
ערש"ק פרשת ויצא
ה'תשס"ה

איגוד תלמידי הישיבות

לקראת שבת

י"ל ע"י מערכת 'לקראת שבת'
שע"י איגוד תלמידי הישיבות
כתובת המערכת:

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915

טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

פתח דבר

ברגשי גיל וכבוד הננו מתכבדים להגיש לפום רבנן ותלמידהון שוחרי התורה ולומדיה קונטרס "לקראת שבת" (גליון כ"ב) שגם הוא כקודמיו אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור של תורת נשיא ישראל ומנהיגו כקש"ת אדמו"ר מליובאוויטש זצולקלה"ה נבג"מ זיע"א דהוי באופן ד'רחבה מני ים וכו'"

הקונטרס נחלק ל- ג' מדורים: 'מקרא אני דורש' – דרוש וחידוש בפשוטו של מקרא, 'יינה של תורה' - טעימה ממעיינות פנימיות התורה על הפרשה ו'חידושי סוגיות' – עיונים וביאורים בסוגיות הש"ס ועניינים ברמב"ם הקשורים להפרשה.

בתור תוספת מובא בזה המדור 'דרכי החסידות' והוא ליקוט נפלא משיחותיו וכתביו של כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"נ"ע מליובאוויטש הידועים בסגנונם ותוכנם המיוחד המתאר את דרכי החסידים הקדמונים ומנהגיהם בקודש, בענין אהבת ואחדות ישראל.

תפילותינו לבורא עולם שבזכות תוספת זו בלימוד התורה נזכה לקיום היעוד ד'תורה חדשה מאיתי תצא' ו'מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים' במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
איגוד תלמידי הישיבות

מקרא אני דורש

יישוב התמי' – כיצד נשא יעקב אבינו שתי אחיות

ביאור נפלא ע"פ פשוטו של מקרא בכך שיעקב אבינו נשא ב' אחיות, הגם ש'קיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה'

א. על המובא בפרשתינו, אשר יעקב נשא לנשים את שתי בנות לבן, רחל ולאה – ידועה השאלה: איך נשא יעקב אבינו שתי אחיות, היפך לאו מפורש "ואשה אל אחותה לא תקח", דהרי 'קיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה'!?

והנה על שאלה זו מצינו כ"כ תירוצים, מהם ע"ד ההלכה, הרמז והדרוש. אמנם לכאורה עדיין חסר בזה יישוב פשוט וברור, שיתאים גם ע"פ פשוטו של מקרא, וכדלקמן.

ב. הרמב"ן השיב לשאלה זו, דהא דקיי"ל שקיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה היינו דוקא בארץ ישראל, אבל בחוצה לארץ – לא. וכיון שנשא יעקב את רחל ולאה בחרון, נמצא שלא הי' מחויב אז כלל במצוות.

אבל שיטת רש"י בפירושו עה"ת אינו כן, כמ"ש (וישלח לב, ה) "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי".

בס' פרשת דרכים (להלחם משנה) תירץ, אשר יעקב נצטווה לקחת את שתי בנות לבן ע"פ הדיבור (ע"מ להעמיד י"ב שבטים), וממילא ה"ז דוחה האיסור דלקיחת אשה אל אחותה. אבל מפשטות הכתובים אין משמע כן כלל, דהרי אין אנו מוצאים בשום מקום שיעקב נצטווה ע"י הקב"ה לשאת את רחל. ואדרבה – מה שנשא יעקב את רחל הי' תוצאה מרצונו לישא אותה קודם לכן (בטרם נתן לו לבן את לאה), ולא מצד הדיבור. ועד"ז שאר התירוצים שהוזכרו במפרשים – קשה להולמם בפשוטו של מקרא.

ג. אלא י"ל הביאור בזה, והוא בדרך פשוט:

הנה כד דייקת, הרי מה שקיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה לא הי' אלא חומרא בעלמא, כיון שלא נצטוו ע"ז (ולכן נחשב להם הדבר לזכות מיוחדת, וכמש"נ "עקב אשר שמע גו' וישמור משמרת"). וממילא מובן אשר בשעה שקיום אחת מהמצוות שלא נצטוו עליהן עמד בסתירה למצוה שנתחייבו בה, הי' עליהם לקיים דוקא הענין שנצטוו אודותיו, דפשיטא שדבר של חומרא והידור אינו דוחה עניני ציווי וחובה.

[וי"ל דזהו ג"כ הטעם (ע"ד הפשט) שלא קיים אברהם אבינו מצות מילה קודם שנצטווה עלי' – אף שלכאורה זהו בסתירה להאמור "וישמור משמרתו וגו'" – כיון שע"ז הי' מבטל א' מהמצוות שנתחייב בהן:

דהנה עה"פ "וגם את דמכם לנפשותיכם אדרוש" פירש"י דקאי על "השופך דם עצמו". והכוונה בזה – אשר אף במקום שאין יציאת הדם מביאה לידי היפך החיים רח"ל ואפי' לא לידי חולי, מ"מ נאסר לבני נח לשפוך דם עצמו. וממילא, אילו מל אברהם את עצמו קודם שנצטווה, הי' עובר על איסור זה שנצטווה עליו. משא"כ לאחר שנצטווה מפי הדיבור, ה"ז דוחה האיסור דשפיכת דמים].

והנה לבד מז' מצוות בני נח שציווה עליהם הקב"ה, ישנם כמה איסורים וגדרים שקיבלו האומות ע"ע, וכפירש"י (וישלח לד, ז) "שהאומות גדרו עצמן מן העריות ע"י המבול" למרות שלא נצטוו ע"כ. וענינים אלו קיבלו לאחר מכן תוקף על פי דיני בני נח ועל פי התורה, והעוברים עליהם נענשו הן בידי שמים (כיעקב שנענש על כיבוד אב ואם - רש"י ס"פ תולדות), והן בידי אדם (כהמפרשים שהריגת אנשי שכס ע"י שמעון ולוי היתה בגלל שעברו על איסור עריות).

מכך מובן בפשטות, שאם קיום מצווה מסוימת שהאבות קיבלו סותר להנהגה טובה שכל בני נח קיבלו ע"ע, הרי אסור לאבות לקיים החומרה והקבלה שלהם, דהענינים שקיבלו ע"ע כל בני נח יש להם יותר תוקף וחומרה.

והנה אחד מעניני זהירות אלו הוא שיקיים האדם מוצא שפתיו, וכדמוכח מטענת יעקב ללבן "למה רימיתני". וא"כ, מאחר שנדבר יעקב אבינו עם רחל שישאנה לאשה, ואף נתן לה סימנים ע"ז, הנה אילו לא קיים הבטחתו – הי' עובר על איסור רמי! ומובן אשר החומרא ד"אשה אל אחותה לא תקח" שהוא קבל על עצמו, אינה דוחה את איסור הרמי, שכל בני נח קיבלו על עצמם.

ד. אחת ההוראות הנלמדות מכך:

כאשר יהודי חפץ להחמיר על עצמו ולהדר, צריך לוודא שלא יהיה זה על חשבון אחרים. ואדרבה, אנו רואים שעיקר חיבתו ("ידעתי") של הקב"ה לאברהם היא לא משום שהחמיר וקיים כל התורה עד שלא ניתנה, אלא "למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו. . לעשות צדקה ומשפט" – וכמבואר ע"כ בתורת החסידות (תורה אור ס"ג, ב) שהצדקה צריכה להיות

באופן שיהודי צריך 'לשפוט' את עצמו כמה מגיע לו, ואת הנותר עליו לתת לזולתו. וכשם שהדבר בגשמיות כך גם ברוחניות, דכאשר יש יהודי שאינו קרוב ליהדות וצריך לתת לו צדקה ברוחניות - ללמדו ולהדריכו - אין ליהודי האחר לטעון שעדיף לנצל את הזמן לקידום עצמו בתורה ועבודת ה', אלא עליו לשפוט את עצמו: במה הוא חשוב ונעלה מזולתו, שהוא זקוק להידורים למיניהם ברוחניות, על חשבון מניעת ענינים נחוצים ביותר מיהודי אחר.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה שיחה ב' לפר' ויצא)

"והנה שלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה
והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו"
(כ"ח, י"ב)

הרבי ה'צמח צדק' אמר, כי ענינו של חלום הוא: או דבר שאינו יכול להתרחש כלל, או דבר שקשה להגיע אליו, אך בשעת החלום הכל יכול להיות. וזה עוזר (לחולם), שהדבר יוכל אח"כ להיות כשהוא ער. מהו חלומו של צדיק? "והנה סולם מוצב ארצה!"

"ארצה" מבטאת את החומריות שבגשמיות. ואילו "השמימה", נוטריקון של ה' שמים, רומזת על בחינת אימא עילאה שלמעלה משמים.

וחלומו של הצדיק הוא לקשר את ה"חומריות שבגשמיות" עם ה"רוחניות שברוחניות". דבר אותו משיגים באמצעות ה"סולם".

(ספר השיחות תש"ד עמ' 84)

יינה של תורה

'עיקר דירתו' של יעקב – דווקא בעבודת זבולון

ביאור המעלה שבעבודת זבולון – העסק בפרקמטיא, וההסברה בכך ש'עיקר דירתו' של יעקב (שעניינו הוא תורה) הוא דווקא בעבודת זבולון

א. בטעם קריאת השם 'זבולון' נאמר (פרשתינו ל, כ) "ותאמר לאה גו' הפעם יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים", ופרש"י "לשון בית זבול . . . בית מדור, מעתה לא תהא עיקר דירתו אלא עמי שיש לי בנים כנגד כל נשיר".

והנה ידוע שהשם שנקרא בו אדם שייך לנפשו ומהותו. וכמבואר בספרים ששמות בני אדם "אינם דרך מקרה או רצון האב ואם לקרותו כך", אלא "הקב"ה הוא הנותן שכל חכמה ודעת בלב אביו ואמו לקרותו בשם שהוא משורש נשמתו של הבן", ועאכ"כ השמות שנתנו ע"י האמהות שנביאות היו, שודאי הכירו מהות נשמות בניהן ובהתאם לזה קראו להם שמות. ועפ"ז נראה לומר שהתוכן דשם "זבולון" שייך למהותו של זבולון עצמו, שהרי הוא הנקרא בשם זה. ואין זה סתירה למה שנאמר "הפעם יזבלני אישי" (דקאי על לאה) – כי "ל דהא בהא תליא, דזה גופא שבלידת זבולון צ"ל "עיקר דירתו" של יעקב באהל לאה, שייך לעניינו ומעלתו של זבולון (שנתווסף אז ב"אהל לאה").

ולפי זה מקום לתמוה: ענינו של יעקב הוא - לימוד התורה - ויעקב איש תם יושב אוהלים", "אהלו של שם ועבר". ואילו ענינו של זבולון הוא "זבולון לחוף ימים ישכון גו'", "שהי' זבולון עוסק בפרקמטיא" וא"כ, כיצד אפשר לומר שדווקא ענינו של "זבולון" הוא הקובע "עיקר דירתו" של יעקב?

ואף שזבולון היה 'תמכין דאורייתא' (דהרי עשה שותפות בכך עם יששכר). קשה לומר שמעלה

זו תכריע בקביעת מקום **דירתו** של יעקב, שעיקר המעלה והחשיבות אצלו הוא עניין התורה – דאיך תהי' "דירתו" של יעקב תלוי' ב"מקום" העוסק בפרקמטיא ולא במקום אהלה של תורה עצמו?

ובפרט ע"פ דיוק לשונו של רש"י "עיקר דירתו" (כיון שהוא "בית זבול") – ש"ל שזהו החידוש ב"בית זבול" לגבי "דירה": סתם דירה יש במשמעה גם דירת ארעי, משא"כ "זבול" מורה על בית קבוע. [וע"ד הלשון "בית זבול" בנוגע לבית המקדש – "בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים", שנקרא "בית זבול" להיותו דירת קבע של הקב"ה, באופן של "מכון לשבתך עולמים", דירה נצחית] – כלומר: חשיבות ענינו של זבולון אינה רק כדירה סתם, דירת ארעי, אלא היא קשורה עם "עיקר דירתו" - דירת **קבע** של יעקב.

ב. אמנם מצינו דוגמת עניין זה גם בחיי יעקב עצמו:

בפרשתינו מסופר בארוכה על דבר שהייתו של יעקב בבית לבן כ' שנה, שבמשך זמן לכאורה, לא הי' נמצא באהלה של תורה, אלא הי' עסוק במרעה צאן של לבן, והי' עסוק בזה באופן של **"בכל נוחי עבדתי גו' ביום גו' בלילה"** (כפי דיני התורה בזה (רמב"ם סוף הלכות שכירות)).

ומ"מ, לא זו בלבד שדווקא בעת הזאת זכה ל"ויפרוץ האיש מאד מאד", הצלחה למעלה ממדידה והגבלה (ב' פעמים "מאוד") – שזה כולל גם (ובעיקר) הצלחה רוחנית (דהרי מדובר בהאבות, שהיו בטלים לרצון העליון כביטול המרכבה אל הרוכב, ובמכש"כ משאר הצדיקים, שחיהם אינם חיים גשמיים אלא חיים רוחניים) – אלא עוד זאת, שדווקא בבית לבן העמיד יעקב את שבטי ישראל (לבד מבנימין), ויסד את ביתו, בית ישראל, שכאו"א מהם יש לו נשמה קדושה וכלולה בנשמת יעקב – שזוהי הרי מעלתו של יעקב, בחיר באבות שהייתה "מיטתו שלמה", דלא כאברהם ויצחק ש"יצאו מהם ישמעאל ועשו".

ואינו מובן: איך זה שלהצלחה הרוחנית הגיע יעקב (לא בזמן עסקו בתורה אלא) דווקא בהיותו **פועל ובבית לבן!**

ג. ויש לומר נקודת הביאור בזה: אמרו חז"ל (בראשית רבה פס"ז) "צדיקים . . דומים לבורא", דמזה מובן שהסברת עניין "עיקר דירתו" של יעקב היא בהתאם להמבואר בעניין "דירתו" של הקב"ה.

והנה ידוע מה שאמרו חז"ל בתנחומא (נשא, טז) "נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", כלומר, "דירתו" של הקב"ה אינה בעולמות עליונים, שהם עולמות רוחניים, אלא דווקא בעולם הזה הגשמי התחתון. ועד, כמ"ש רבינו הזקן בתניא (פל"ז), ש"הוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו".

וזוהי הכוונה והמטרה של עבודת בני' בכלל, ובפרט בזמן הגלות, שע"י עבודתם בבירור וזיכוך העולם (בעשיית מצוות בדברים גשמיים, וכן עשיית "כל מעשיך" – "לשם שמים", שע"ז

מקדשים דברים הגשמיים שבהם עובדים את השם) נעשה העולם כלי הראוי לקדושה העליונה, ובגמר עבודה זו (בביאת המשיח) יהי' כל העולם כולו "דירה" להקב"ה.

ובזה מובן הקשר בין שני העניינים שב"זבולון" – (א) השם זבולון, מלשון "בית זבול" – דירת קבע. (ב) ענינו של זבולון - בעל עסק (ולא יושב אהל) – כי המשכת הקדושה בגשמיות העולם היא בעיקר ע"י עבודתם של בעלי עסקים, שעוסקים בעניינים גשמיים של העולם לשם שמים ומקיימים בהם מצוות כו', ועושים את העולם הזה הגשמי "דירה" להקב"ה.

ועפ"ז יובן גם בנוגע ליעקב: (א) מכיוון שדירתו של הקב"ה היא בתחתונים דווקא, לכן גם קביעת "עיקר דירתו" של יעקב (שצדיקים דומין לבוראם כנ"ל) קשורה דווקא בענינו של "זבולון" – עבודה בגשמיות העולם. (ב) פעולתו בהעמדת השבטים – שזה הי' יסודו של עם ישראל כנ"ל – היתה דוקא ב"חרן", "חרון אף של מקום (בעולם)" (רש"י ס"פ נח), במקום ש"אין תחתון למטה ממנו", ודווקא בזמן שאופן עבודתו של יעקב עצמו הי' בדומה לעבודתו של "זבולון" – לא יושב אהל, אלא פועל בבית לבן.

ד. אבל לכאורה עדיין חסר ביאור:

סו"ס הרי ענינו של יעקב הוא תורה, וא"כ, מדוע שיתרון המעלה שבזבולון יכריע בקביעת עיקר מקום דירתו של יעקב - ומהו הקשר והשייכות דמעלה זו שבזבולון לענינו של יעקב - תורה?

ויובן זה בהקדים תוספת ביאור במעלת עבודת זבולון, שדווקא ע"י עבודה זו נעשה העולם דירה לו ית':

דהרי לכאורה מעלת ענינו של זבולון היא רק בעת העבודה – כאשר עסוקים בבירור וזיכון של עניני העולם לעשותם כלים לקדושה, קודם שייחפך כל העולם לדירה לו ית'. אבל לאחר גמר העבודה, כאשר יתקיים היעוד "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", לא יהיה צורך לכאורה לעבודתו של זבולון. ועוד זאת, דאז - בבוא משיח צדקנו יהי' (בלשון הרמב"ם (בסיום ספר היד)) "עסק כל העולם . . . לדעת את ה' בלבד", "תורתו אומנתו".

ונמצא, לכאורה, שעבודת זבולון היא ענין עראי, ואין בה ענין הנצחיות. וכיצד מתאים שדווקא ע"י עבודת זבולון יהי' ענין הדירת קבע (כביכול) של הקב"ה? וטפי הי' מסתבר לומר שדירת קבע של הקב"ה תהי' ע"י התורה, שהתורה היא נצחית ולא תהיה מוחלפת, "עומדת לעולם ולעולמי עולמים".

ה. ויש לומר הביאור בזה:

"דירה" באופן של קבע ונצחיות אמנם לא יתכן אלא בדבר שהוא נצחי, כישראל והתורה, שלהיותם דבוקים בה' הם נצחיים. ומה שה"דירה" נעשית דוקא על ידי עבודת זבולון, הוא רק מפני שעל ידי עבודה זו בא לידי גילוי התוקף והנצחיות שבישראל ותורה.

ויובן בהקדם תוכן הכתוב "מנסה ה"א אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה"א גו", דהיינו, שע"י נסיונות בא לידי גילוי תוקף האהבה לה'.

ועל דרך המבואר במ"א בביאור דברי הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ד) בענין בעל תשובה ש"טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו" ומעלתו על צדיקים "שלא חטאו מעולם" – דמי שלא טעם טעם חטא אינו מובטח שיעמוד בצדקתו בכל המצבים, גם אם יהי' בנסיונות שאינו הגיל בהם כו', ובמילא לא בא לפועל וגם לא לגילוי תוקפו הדרוש לעמידה בנסיונות אלה;

משא"כ בעל תשובה ש"טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו", הרי נתגלה ובא לפועל תוקפו ולא יכשל עוד הפעם (ובלשון הרמב"ם "יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לעולם").

וכן בענינינו: כל זמן שאין לבני' משא ומתן בעניני העולם לבררם ולזככם, אף שעוסקים בתורה ועבודת ה' – בכ"ז הרי התוקף והנצחיות שבנשמתם לא בא עדיין לידי גילוי ועאכ"כ לא לידי פועל בעבודתם, ולכן אין זו עבודה שתעשה בפועל דירה להקב"ה.

דוקא בעבודת זבולון, שעוסק ב"תחתונים" – "שאינן תחתון למטה ממנו בעניני הסתר אורו ית"ו ומ"מ עוסקים בתורה ומקיימים מצוות, ה"ז מגלה את התוקף, להיותם דבוקים בתכלית עם השם, ובזה נעשים "דירה" לשכינה באופן קבוע ונצחי.

וזוהו הקשר בין ענין ה"דירה" העתידה להיות בגמר העבודה (דזמן הגלות), עם כך שאז יהיה לימוד התורה באופן של תורתו אומנותו ("לא יהי' עסק כל העולם כולו אלא לדעת את ה' בלבד . . יהיו ישראל חכמים גדולים כו") – כי ענין ה"דירה", "דירת קבע" של הקב"ה מתגלה בעסק התורה של ישראל, אבל בכדי שעסק זה יהי' בתכלית השלימות הרי זה דוקא לאחר העבודה דכל משך זמן הגלות.

וע"פ הנ"ל מובן היטב שאין סתירה בין שני הענינים שביעקב – (א) שעניינו הוא תורה כנ"ל. (ב) זה ששלימות הצלחתו באופן ד"ויפרוץ האיש מאד מאד" והעמדת שבטי ישראל כו' באו דווקא בעת וע"י עבודתו בבית לבן – כי בכדי שהתורה תהי' אצל יעקב בקביעות ולתמיד בלי כל הגבלה ("מאד מאד") – ה"ז בא ע"י שיעקב הי' ב"חרון אף של מקום (בעולם)", ושם הי' רועה צאן (פועלו של לבן), שאז דוקא נמשך ונתגלה בתורתו ועבודתו של יעקב שיהי' "ויפרוץ האיש מאד מאד", למעלה מכל מדידה והגבלה.

ז. מענין האמור – שהעילוי הנפעל על ידי עבודת "זבולון" בירור וזיכוך העולם יבא לידי גילוי בלימוד התורה של ימות המשיח – יש נפק"מ במעשה בפועל בעבודתנו עתה; אף שב'כמות' רוב זמנו של "זבולון" הוא בהתעסקות בעניני העולם (לשם שמים כו') – מ"מ, הוא מחויב לקבוע עתים לתורה, וכן לעסוק בעבודת התפילה.

וע"פ המבואר לעיל מובן, שאין הפרוש בזה שגם בעלי בתים מחוייבים בלימוד התורה ועבודת התפילה, אלא – שזהו דוקא שלימות העילוי שלהם. כי מה שעושים על ידי עבודתם דירה להקב"ה, דירת קבע ונצחי, מתגלה בהם ע"י עבודתם בתורה ותפילה. וי"ל דהבחינה שבהיותו

עסוק בעובדין דחול – עבד עבודתו כדבעי ועשה ה'דירה', מאירה באופן קבוע כאשר לימודו ועבודתו ביום השבת (שאז פנוי מפרקמטיא) היא באופן נעלה ביותר, גם מעבודת יושבי אוהל. ויש לומר, שזוהי כוונת רבינו הזקן באגרתו הידועה (תניא אגה"ק ס"א), ש"בשבתות וימים טובים שגם כל בעלי עסקים יש להם פנאי ושעת כושר להאריך בתפילתם בכוונת לבם ונפשם לה' ואדרבה עליהם מוטל ביתר שאת ויתר עז". וכמו שביאר אדה"ז במק"א (תורה אור ר"פ נח), ש"זהו טעות הבעלי עסקים שבדעתם שאין יכולים להתפלל כ"כ כמו היושבי אוהלים כי אדרבה נהפוך הוא שהם יכולים להתפלל יותר כי יתרון האור הוא מתוך החושך דוקא", וכמו שמבאר שם, שדוקא משום שבימות החול טרודים בעניני פרנסה כו' הנה אח"כ בעת התפילה יכולים לעורר בעצמם אהבה בלתי מוגבלת ("בכל מאדך").

ועד"ז הוא בנוגע לקביעות עתים בתורה – שיש יתרון מעלה בקביעות עתים לתורה של הבעלי עסק מפני ש"הוא בחי' אתכפייא יותר מביושבי אוהלים", שזה שהבעל עסק כופה את עצמו (נגד טרדותיו בעניני העולם) לעסוק בתורה, פועל שלימוד התורה שלו הוא באופן נעלה יותר מיושבי אוהל.

וזוהי ההוראה במעשה בפועל לרובם של בני' – שאופן עבודתם הוא ע"ד העבודה דבעלי עסקים (וגם עוסקים בצרכי ציבור הם בכלל זה); לכל לראש צריכים להוסיף בקביעות עתים לתורה, והקביעות צריכה להיות באופן דקביעות בנפש, וביום השבת צריכים גם לעסוק בעבודת התפילה באריכות,

ואין זה דבר נוסף על שליחותם העיקרית לעשות את העולם "בית זבול" לו ית', אלא קשורים זב"ז; העילוי של "בית זבול", נעשה ע"י עבודתם בתפלה ובפרט בהאריכות ביום השבת. ועל ידי זה מקרבים עוד יותר בוא יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, במהרה בימינו ממש.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ל' עמ' 134 ואילך)

חידושי סוגיות

בגדרה של מצות תפילה

הסדר שבו נזכרו התפילות במשנה – שחרית מנחה וערבית, (להבדיל מק"ש, שהסדר מתחיל מק"ש של ערבית). ורבינו מקשה דבכמה דוכתין מוכח דסדר התפילות הוא בהיפוך, היינו שערבית היא תחילתן של ג' התפילות. ומבאר דשני גדרים הם בתפילה – "עבודה שבלב" ו"בקשת צרכיו", אשר הם המקור לב' האופנים שמצינו בסדר ג' התפילות. ומסיק דלהלכה למעשה נפסק שלא כסדר שנקטו באחרונים, ומיישב עפ"ז תמיהת הכס"מ בדברי הרמב"ם

"ויפגע במקום" - רבותינו פירשו לשון תפילה . . ולמדנו שתקן תפילת ערבית" (רש"י - ויצא כח, יא)

וביותר יוקשה להמ"ד בגמ"ד³, שהטעם שהתחיל בק"ש של ערבית הוא כ"ברייתו של עולם דכתיב⁴ ויהי ערב ויהיה בקר יום אחד" [ולא משום דסמיך אקרא "בשכבך ובקומך", ש"א"כ אינו מקפיד קרא אלא אק"ש^{4*}], וא"כ גם בסדר התפלות הו"ל למיתני הכי. וביארו, דשאני תפלה מק"ש, דמצד עצם התקנה דתפלה הרי סדר התפלות הוא - שחרית מנחה ערבית: הן למ"ד⁵ "תפלות אבות

מביא שני אופנים שמצינו בגמ' בסדרן של ג' התפילות

א. תנן: "תפילת השחר עד חצות . . . תפלת המנחה עד הערב . . . תפלת הערב אין לה קבע", וכבר עמדו במפרשים² על טעם השינוי, שגבי ק"ש התחיל התנא³ בק"ש של ערבית ("מאימתי קורין את שמע בערבין"), ואילו כאן גבי תפלה נשנו התפלות בסדר דשחרית מנחה וערבית.

(1) ברכות רפ"ד.

(2) פני יהושע וצל"ח ברכות רפ"ד. סמיכת חכמים שם (לתוד"ה תפלת), ועוד. ולהעיר מלבוש שבהערה* 16.

(3) ריש ברכות.

(4) בראשית א, ה.

(4*) תוד"ה אי הכי ברכות שם.

(5) ברכות כו, ב. ועד"ז בירושלמי שם פ"ד ה"א (ושם הלשון "תפילות מאבות לימדות"). ב"ר פרשתנו (פס"ח, טו).

המסקנא דלא אמרינן "עבר יומו בטל קרבנו",
ה"ז רק לפי¹⁰ ש"צלותא רחמי היא כל אימת
דבעי מצלי ואזיל".

וכן מצינו בגמ'¹¹: "יכול יתפלל אדם כל
היום כולו כבר מפורש על ידי דניאל¹² זמנין
תלתא וגו' . . יכול יהא כוללן בבת אחת,
כבר מפורש על ידי דוד דכתיב¹³ "ערב ובקר
וצהרים וגו'" - הרי שסדר התפלות הוא "ערב
ובקר וצהרים"¹⁴.

מבאר דבמהותה של תפילה שני ענינים ובהם תלוי הסדר דג' התפילות

ב. ויש לומר הביאור בזה:

ידוע הכלל בהלכה¹⁵, ד"במעשה בראשית
היום הולך אחר הלילה", ו"בקדשים לילה
הולך אחר היום".

ועפ"ז יש לומר, ששני הסדרים בג' התפלות

ושחרית במנחה שלאחרי, ע"ש באורך (וראה גם צ"ח
לתוס' שם ד"ה איבעי' להו). - וראה מאירי שבערה
הבאה.

10) אבל במאירי ברכות שם, דזה שאין אומרים
עבר יומו בטל קרבנו הוא לפי ש"אף איברים ופדרים
שמתעכלין כל הלילה מקרבן היום שעבר הם".

11) ברכות לא, א. וכן בירושלמי ברכות שם. וראה
ברכות ב, ב (אבל ראה רש"י שם ד"ה ה"ג והגהת הב"ח
שם. וראה תוד"ה בתפלה שם).

12) דניאל ו, יא. שם, יד.

13) תהלים נה, יח. - הובא גם ברמב"ם הל' תפלה שם.
וראה שם ה"ח. ובשאלות פ' לך (שאלתא ח) נלמד
עצם החיוב "לצלויי תלתא זימני ביומא" מכתוב זה.

14) להעיר מהדיעה בירושלמי וב"ר שם, שג' תפלות
הם כנגד "ג' פעמים שהיום משתנה", ע"ש. ולהעיר,
שבב"ר שם נקט בדיעה זו כהסדר ערבית שחרית
מנחה, וראה יפה תואר (השלם) שם, ש"נקט . . כסדר
היום שהיום הולך אחר הלילה".

15) חולין פג, סע"א.

תקנום" - הרי אברהם תיקן תפלת שחרית
יצחק תפלת מנחה ויעקב תפלת ערבית, והן
למ"ד⁶ "תפלות כנגד תמידין תקנום", הרי
שחרית ומנחה הן כנגד שני התמידים, וערבית
היא כנגד "אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב
קרבים והולכים כל הלילה"⁷, ונמצא שתפלת
ערבית היא התפלה האחרונה, כמו שהקרב
אברים ופדרים בלילה היא השלמה לקרבנות
שנקרבו ביום.

ולכאורה צ"ע מהא דאיתא בגמ'⁸: "טעה
ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתיים,
שחרית מתפלל במנחה שתיים . . איבעיא להו
טעה ולא התפלל מנחה מהו שיתפלל ערבית ב',
את"ל טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית
ב' משום דחד יומא הוא דכתיב⁴ ויהי ערב ויהי
בוקר יום אחד אבל הכא תפלה במקום קרבן
היא וכיון דעבר יומו בטל קרבנו, או דילמא
כיון דצלותא רחמי היא כל אימת דבעי מצלי
ואזיל".

הרי מפורש, דסדרן של ג' תפלות הוא -
ערבית שחרית מנחה, כפי סדר "ברייתו של
עולם" (כמו ק"ש), "חד יומא . . ויהי ערב ויהי
בוקר יום אחד", ולכן סלקא דעתך אמינא שאי
אפשר להשלים תפלת מנחה בתפילת ערבית
שלאחרי, כיון שכבר עבר יומו (וגם לפי

6) ברכות שם. ועד"ז בירושלמי וב"ר שם.

7) ברכות שם (וראה רש"י שם ד"ה ופדרים "וכנגדן
תקנו תפלת ערבית". ועד"ז ברמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ו.
ועוד). ירושלמי וב"ר שם (וראה מפרשים שם).

8) ברכות כו, א.

9) וראה השק"ט בפני יהושע ברכות שם, דלכאורה
הא ד"תפלה במקום קרבן" הוא טעם להיפך, שיכולים
להשלים מנחה בערבית, כמו הקטרת איברי התמיד
בלילה, ולאידך - שא"א להשלים ערבית בשחרית

הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים", ומבואר בטור²¹, "שהיו מתבודדים ומכווין בתפלתו עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות רוח השכלית עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה", ומובן בפשטות, שבהיותם במצב זה של התקשרות "לאדון הכל ב"ה ביראה ואהבה עזה ודביקות אמיתית"²², אין חושבים ע"ד צרכי עצמם²³.

אלא שהם הם שני הגדרים שבתפלה: "עבודה שבלב", שהיא הדביקות בה', ה"ז כמו גדר "קדשים"²⁴ [דכמו ענין הקרבנות כפשוטו, שהוא הקרבה לה' ובבית ה', כך הוא ענין התפלה, מה שהאדם עומד לפני ה'²⁵, וגם תוכן

אם תפלת ערבית היא סיום ג' התפלות (לילה הולך אחר היום), או שהיא התחלת ג' התפלות (היום הולך אחר הלילה), תלוי אם תפלה היא בגדר "קדשים" או בגדר "מעשה בראשית".

ויש לומר דתרווייהו איתנהו בה, שיש בענין התפלה גדר של "קדשים", שמצד זה "לילה הולך אחר היום"¹⁶ וסדר התפלות הוא שחרית מנחה ערבית: וגם גדר של "מעשה בראשית" שבוזה "היום הולך אחר הלילה", ולפ"ז סדר התפלות הוא - ערבית שחרית מנחה^{16*}.

דהנה, במהותה של תפלה מצינו שני ענינים:

מחד גיסא התפלה היא "עבודה שבלב", וכמרז"ל¹⁷ שחובת התפלה נלמדת ממ"ש¹⁸ "ולעבדו בכל לבבכם" - "איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה": ולאידך, הפירוש הפשוט של "תפלה" הוא מלשון בקשה, והיינו מה שהאדם מבקש את צרכיו מאת הקב"ה.

דאמנם שני ענינים אלה - עבודה שבלב ובקשת צרכיו - שונים זמ"ז בתכלית, שהרי "עבודה שבלב" פירושה (כפשטות הלשון) - לעבוד את ה', שענינה קבלת עול מלכות שמים ודביקות בה'¹⁹, וכדאיתא במשנה²⁰ ש"חסידיים

(16) וראה צ"ח הנ"ל הערה 2.

(16*) ולהעיר מלבוש או"ח ר"ס פט: ג' תפלות כו' ערב ובקר וצהרים כו' ותקנו אותן כו' כנגד התמידין כו' נתקנו מימות האבות כו' לפיכך נפרש אותן ג"כ על הסדר שנתקנו, זמן תפלת השחר כו'.

(17) תענית בתחלתה. ירושלמי ברכות שם, וכן בספרי עקב (יא, יג). הובא ברמב"ם ריש הל' תפלה (דלקמן סעיף ג).

(18) עקב שם.

(19) וכהפירוש ב"תפלה" מלשון התחברות (תנ"א ר"פ

תרומה (ט, סע"ד). אוה"ת פרשתנו (כרך ה תתסח, א) שם ויחי שפ, א (ע"פ פרש"י פרשתנו ל, ח). ובצל"מ. (20) ברכות ל, ב. ובגמ' שם (לב, ב. הובא בהל' ת"ת לאדה"ז שבהערה הבאה) "שוהין ט' שעות ביום בתפלה.

(21) או"ח סצ"ח. נעתק בשו"ע (ודאדה"ז) שם. וראה גם הל' ת"ת לאדה"ז (פ"ד ס"ה), ושם (מס' חרדים והשל"ה), "ולא היו חוששין לביטול תורה אף שת"ת כנגד כולם" לפי שמצות הדביקות האמיתית ביראה ואהבה היא גדולה ממצות ת"ת וקודמת אלי".

(22) ל' אדה"ז בהל' ת"ת שם.

(23) ראה תקו"ז ת"ו (כב, א) "צווחין בצלותן כו' ככלבים הב לנו מזונא כו'". או"ת להל"מ ר"פ ויגש ועוד. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 712 ואילך. וש"נ.

(24) וכנרמז גם בטור שם, שבהמשך הסימן מאריך ע"ד זה ש"התפילה היא במקום הקרבן. _ ולכן צריך לזוהר שתהא דוגמת הקרבן כוונה כו'. ע"ש באורך (ונעתק בשו"ע (ודאדה"ז) שם). וראה לקו"ש חלק ל"ב ע' 93.

ולהעיר ממרז"ל (הובא בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע ה' כס"מ הל' תפלה פ"א ה"ג) עבדהו במקדשו.

(25) טושו"ע (ודאדה"ז) שם. וראה שבת י, א "כעבדא

וכבר הקשו במפרשים²⁸, אמאי הביא הרמב"ם הכתוב "ועבדתם את ה' אלקיכם", הרי בלאה"כ צריך להביא הכתוב "ולעבדו בכל לבבכם" שרק ממנו למדים דקאי על תפלה, "אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה" (משא"כ בכתוב "ועבדתם את ה' אלקיכם" שלא נתפרשו בו "לב", אין הכרח דקאי על תפלה דוקא) - וא"כ הו"ל להביא רק הכתוב ד"ולעבדו בכל לבבכם"²⁹.

ויש לומר על פי מה שכתב בקרית ספר³⁰, דמהכתוב "ועבדתם גו" למדים ש"מצות עשה להתפלל בכל יום", כי "סמיך אסופי דקרא דכתיב וברך את לחמך ואת מימין וגו' דהוא צורך כל יום הכי נמי תפלה בכל יום" ("למה³¹ שאתה שואל צרכיך בה").

ועפ"ז י"ל, שהחילוק בין שני הכתובים ד"ועבדתם גו" ו"ולעבדו בכל לבבכם" הוא: עיקר ההדגשה בכתוב "ועבדתם גו" היא על בקשת הצרכים (כמ"ש לאח"ז "וברך את לחמך גו"), ואילו בכתוב "ולעבדו בכל לבבכם" נאמר רק הענין דעבודה שבלב, וזהו שמשמענו הרמב"ם³² בזה שהקדים הכתוב ד"ועבדתם

העבודה הוא הדביקות בה' (ע"ד הקרבה לה"); ובקשת הצרכים שבתפלה הרי זה ע"ד וענין "מעשה בראשית", שהאדם חושב ע"ד צרכי עצמו.

מבאר גדרה של מצות תפילה להלכה ומיישב עפ"ז תמי' בדברי הרמב"ם

ג. והנה להלכה למעשה נקטינן (כנ"ל) שסדר התפלות הוא ערבית שחרית ומנחה, ולכן ליכא אפילו קס"ד בגמ' שמה שיכולים להשלים תפלת מנחה בתפילת ערבית הוא להיותה הסיום של ג' התפלות, ומוכח שסדר התפלות להלכה הוא ערבית שחרית מנחה.

ויש לומר טעם הדבר, כי ע"פ הלכה, החיוב והדין דמצות התפלה הוא בקשת צרכיו (שהוא גדר "מעשה בראשית" שבתפלה כנ"ל), שזהו עצם החפצא דתפלה: משא"כ "עבודה שבלב" הוא רק תיאור מצב הגברא המתפלל, דכדי שתהי' החפצא דבקשת צרכיו כדבעי צריך הגברא להיות במצב של "עבודה שבלב", ובלעדיה חסר בעצם הבקשה, אבל מ"מ אין זו מהות התפלה.

ועפ"ז יש לבאר דברי הרמב"ם בריש ה' תפלה: "מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר²⁶ ועבדתם את ה' אלקיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה שנאמר¹⁸ ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים²⁷ אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה".

קמי' מרי" (וכן בטושו"ע (ודאדה"ז) אר"ח סו"ס צה). ברכות לג, א: עומד לפני ממה"מ כו'. שו"ע אדה"ז אר"ח סי' קד ס"ב, ועוד.

(26 משפטים כג, כה.

(27 נסמן בהערה 17.

(28) כס"מ ועוד.

(29) ובמנין המצות בריש ס' היד (מ"ע ה) הובא רק הכתוב ד"ועבדתם", וגם בסהמ"צ שם: א) לא הביא בתחילת המצוה הכתוב ד"ולעבדו". ב) גם בהמשך הענין מעתיק רק ל' הספרי "ולעבדו זו תפלה", ולא כל הדרשה "אי זו היא עבודה שבלב כו" [ואדרבה, ממשך "ואמרו גם כן ולעבדו זו תלמוד". ונת' בשיחת ש"פ בחוקותי תשד"מ].

(30) להמב"ט לרמב"ם שם. נעתק בלח"מ שם.

(31) ל' הלח"מ.

(32) להעיר מהשינויים בל' הרמב"ם: בסהמ"צ "שצונו לעבדו" (ורק בהמשך הענין "שהוא ציווי לתפלה").

הוא, שבתחילה "מגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודי' לה' על הטובה שהשפיע לו"³⁴, זאת אומרת, שכדי שבקשת צרכיו תהי' באופן המתאים, צריך להקדים לפני' סידור שבחו של מקום (וכן לסיים בשבח כו')³⁵.

(לקוטי שיחות חלק ל"ה)

גו", כי מהות מצות התפלה היא בקשת צרכיו, וזה שתפלה היא "עבודה שבלב" הוא רק כדי שבקשה זו תהי' כדבעי, "בבקשה ובתחינה" (כלשון הרמב"ם³³), שזהו רק כשדיבור התפלה הוא מתוך רגש הלב, ולכן צריך האדם לעורר את לבו כדבעי, שאז בקשת צרכיו היא כמתאים להמבקש צרכיו מאת המלך.

[ע"ד שמצינו בתפלה גופא, שסדר התפלה

34) רמב"ם שם.

35) עיין בלקו"ש חל"ה שיחה לפ' ויצא, ביאור כ"ז ע"פ פנימיות הענינים.

במנין המצות בריש ס' היד "להתפלל אליו": במנין המצות על סדר ההלכות (ובכותרת לה' תפלה) "לעבוד . . בתפלה": בריש הל' תפלה "מ"ע להתפלל".

33) שם ה"ב. - וראה בארוכה לקו"ש חכ"ב ע' 611 ואילך.

דרכי החסידות

האנחה על צער הזולת שוברת כל המחיצות

“הנני מעיד עלי שמים וארץ, אשר במשפט הקשה שהיה על איש אחד בבית דין של מעלה והוא איש פשוט שלא ידע רק להתפלל ולומר תהלים, והיה מופלא באהבת ישראל בכל כוחות נפשו... ופסקו בבית דין של מעלה חלקו בגן עדן בין הצדיקים הגאונים”

האנחה על צער הזולת שוברת כל המחיצות

מדת אהבת ישראל לפי שיטת הבעל שם טוב ותורתו הוא לא רק מצד הטוב והחסד, אשר כל אחד מישראל צריך לעבוד עם עצמו לגרש את המדות רעות של גאווה, שקר, קנאה ושנאה והדומה, ולהקנות בתוכו המידות הטובות של יראת שמים, אהבת התורה, חיבת המצוות, ענוה, אמת ואהבת הבריות והדומה, אשר כל זה נכלל בשלש המעלות הכוללות שמנו רז"ל: רחמים, ביישנים וגומלי חסדים.

כל זה הוא קנין המדות הטובות מצד עצמן, ואילו ענין אהבת ישראל הוא ענין נפלא מזה באין ערוך.

וכמאמר הבעל שם טוב באחת משיחותו הקדושות: הנני מעיד עלי שמים וארץ, אשר במשפט הקשה שהיה על איש אחד בבית דין של מעלה והוא איש פשוט שלא ידע רק להתפלל ולומר תהלים, והיה מופלא באהבת ישראל בכל כוחות נפשו: במחשבה – שחשב תמיד באהבת ישראל, בדיבור – שהיה מדבר באהבת ישראל ובמעשה – שהיה מהנה לכל אחד מישראל בין איש ובין אשה ושמח בשמחתו. ופסקו בבית דין של מעלה חלקו בגן עדן בין הצדיקים הגאונים שאמרו רז"ל שהם אוהבי ישראל.

האנחה שיהודי נאנח על צערו ח"ו של יהודי שני, שוברת כל מחיצות הברזל של המקטרגים, והשמחה והברכה שיהודי שמח בשמחתו של יהודי שני ומברכו – מקובלת אצל השם יתברך

כתפלתו של ר' ישמעאל כהן גדול בקודש הקדשים.

(תש"ג עמ' קס"ד)

באהבת רעהו נעשים "אהוביי" של רבנו הזקן

מורי הרשב"ץ סיפר שבהיותו בקרמנצ'וג, שמע את הסיפור הבא:
 שורש חסידי חב"ד בקרמנצ'וג היו שני גיסים, ר' ברוך ור' שמואל, חתניה של תמר. הם היו בעלי צורה ותקיפים בדעתם. והיו בחיי הוד כ"ק רבנו הזקן, ראו את הרבי פעם אחת, אך לא התדבקו. רק כאשר הוד כ"ק אדמ"ר האמצעי היה בקרמנצ'וג – נעשו למקושרים.
 ר' שמואל היה תקיף ביותר, במדות תקיפות. בשנת תקצ"ד נסע לליובאוויטש אל ה"צמח צדק", שאמר לו: העצה להסרת מדות תקיפות היא על ידי אהבת רעהו, כפי שנאמר ב"אגרת הקודש" (סימן כ"ב) "לתקוע אהבת רעהו בלב", וכאשר ישנה אהבת רעהו, נעשים ל"אהוביי ידידי" של הוד כ"ק רבנו הזקן, כפי שהוא אומר שם ב"אגרת הקדש" בתחילת דבריו: "וע"כ אהוביי ידידי נא ונא וכו' לתקוע אהבת רעהו בלב".
 שאל ר' שמואל את ה"צמח צדק": הרי שצריך להיות רעהו? – בגדר מעלתו היה באמת מקום לשאלה זו -

ענה לו הוד כ"ק אדמ"ר הרה"ק "צמח צדק": איש פשוט – זהו "רעהו".
 כשיצא ר' שמואל מה"יחידות" אצל הרבי ה"צמח צדק", אמר: הוא אכן "לקח" ממני, אם הוא יכול גם לתת – עוד נראה.
 דרכו של ר' שמואל היתה להאריך מאד בתפלה, אך ביצאו מאותה "יחידות" היה כל כך, מבולבל, שבמשך שלשה ימים לא יכל לרכז את מחשבותיו לתפלה באריכות, לאחר מכן חזר לביתו והתראה שוב בליובאוויטש כעבור שלש שנים.
 כעבור שלש שנים בא לליובאוויטש ובהיכנסו אל ה"צמח צדק" ב"יחידות", אמר:
 - רבי כבר יש לי "רעהו".
 מאז. החל לקרוא ל"צמח צדק" בשם "רבי".

(תש"ד עמ' כ"א)

להרבות אוהבים ורעים

אאמ"ר אמר ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא הכלי ל"ואהבת את ד' אלקיך". על כל יהודי לעורר את עצמו תמיד באהבת ישראל, שהיא אהבת הש"ת, לקנות ידידים ולעשות עבורם בגשמיות וברוחניות. לא לצאת ידי חובה בענין כללי, על ידי התבוננות באהבת ישראל ולהסתפק בכך. הדבר צריך לבוא לידי "פועל ממש" ולהרבות אוהבים ורעים, להתקרב בעצמו, ולקרובם לתורה ועבודה, כל אחד לפי ערכו.

(לקוטי דיבורים עמ' 10)

אחד מהדברים שחידש מורנו ורבינו הבעש"ט נ"ע הוא אהבת ישראל, לאהוב יהודי, לא רק גאון וצדיק, חד בדרא (יחיד בדורו), אלא יהודי בתור יהודי.

(לקוטי דיבורים עמ' 716)

הוד כ"ק רבינו הזקן זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע חניך את החסידים להיות תמיד באהבה ואחוה איש את רעהו וכגוף אחד ממש, אשר עם היות כל אחד מאבריו שונה מחבירו במהותו וממלא תפקיד מיוחד, בכ"ז כולם קשורים יחדיו ועוזרים זה לזה, אשר אז – ורק אז – הנה בחסדי השי"ת הגוף בריא וראוי לפעול פעולותיו כאדם שלם.

(לקוטי דיבורים עמ' 760)

המבוא לעבודת אהבת ישראל של הבעש"ט

סיפר הבעש"ט: ביום ההולדת שלי, ח"י אלול תע"ד, הייתי בישוב קטן. בעל הבית הפונדקאי היה יהודי פשוט בתכלית, ידע להתפלל בקושי ופירוש המלות לא ידע כלל.

הוא היה ירא שמים גדול והיה רגיל לומר על כל דבר ובכל זמן "ברוך הוא ומבורך לעולם ועד", ואשתו הפונדקאית היתה רגילה לומר "יבורך יהיה שמו הקדוש".

באותו יום יצאתי להתבודד בשדה, כפי הסדר המסודר מקדמונים שביום ההולדת יש להתבודד משך זמן מסויים. בעת התבודדותי אמרתי מזמורי תהלים ועסקתי ביחודי שמות הקדושים.

בהיותי שקוע בזה, לא הרגשתי את הנעשה סביבי. פתאום ראיתי את אליהו הנביא וחיך על שפתיו. התפלאתי מאד שבהיותי לבדי זכיתי לגילוי של אליהו הנביא. אצל הצדיק ר' מאיר, וכן בהיותי עם הצדיקים הנסתרים, זכיתי לראות אל אליהו הנביא. אך לזכות לגילוי בהיותי לבד, היה זה לי הפעם הראשונה והתפלאתי מאד. כן לא יכולתי לפרש את חיוכו של אליהו הנביא. אליהו הנביא אמר לי:

הנך מתייגע בעמל רב לכוון את יחודי השמות הקדושים היוצאים מפסוקי התהלים שדוד מלך ישראל סדרם, והרן שלמה הפונדקאי וזלאטע רבקה הפונדקאית אינם יודעים את יחודי השמות הקדושים היוצאים מ"ברוך הוא ומבורך לעולם ועד" מה שהפונדקאי אומר, ו"יבורך יהיה שמו הקדוש" שהפונדקאית אומרת, והיחודים האלה רועשים בכל העולמות הרבה יותר מאשר יחודי השמות שהצדיקים הגדולים מכוונים.

אליהו הנביא הסביר לי גודל הנחת רוח כביכול בשמים מהשבח והתהלה שאנשים נשים וטף מהללים ומשבחים את הקב"ה, וביחוד כשההילול והשבח באים מפי אנשים פשוטים, ובפרטי פרטיות כשההילול והשבח הם באופן תמידי – הרי הם דבוקים תמיד בהשי"ת באמונה טהורה ובתמימות הלב.

מאז, קבלתי על עצמי דרך בעבודה להשתדל שהיהודים אנשים נשים וטף יאמרו דברי שבח להשי"ת על ידי שתמיד הייתי שואל אותם על מצב בריאות ילדיהם ועל מצב פרנסתם, והם עונים

לי בדברי שבח שונים להקב"ה, כל אחד כדרכו.

משך שנים התנהגתי בדרך עבודה זו ובאסיפה מסויימת קבלו דרך עבודה זו שהיא המבוא לפרסום עבודת אהבת ישראל.

(תש"ג עמ' ק"ע)

הקב"ה מתאוה לשבחם של ישראל

הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש אמר פעם להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק: העולם סובר ש"לקיחת" פדיון הוא דבר קשה ושייך רק לרבי, האמת היא שזה ביכולת כל יהודי, על ידי אמירת שבח על השני, אלא שזה צריך להיות מתוך אמת, מאות מלאכים מחכים בראש השנה, שיהודי יאמר שבח על השני, שכן הם – המלאכים – יודעים, שהקב"ה מתאוה לשבחם של ישראל.

(תש"ד עמ' ו')